

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Pavla Šámala a soudkyň Kateřiny Ronovské (soudkyně zpravodajky) a Dity Řepkové o ústavní stížnosti stěžovatele **J.S.**, zastoupeného Mgr. Romanem Vojtou, LL.M., advokátem se sídlem Na Krupičárně 1672/5, Praha 5, proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 3 Tdo 554/2023-1774 ze dne 7. 2. 2024, usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 67 To 202/2022 ze dne 2. 2. 2023 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 44 T 34/2021 ze dne 8. 12. 2021, za účasti **Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze, Obvodního soudu pro Prahu 1**, jako účastníků řízení, a **Nejvyššího státního zastupitelství, Městského státního zastupitelství v Praze a Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1**, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

- I. Usnesením Nejvyššího soudu č. j. 3 Tdo 554/2023-1774 ze dne 7. 2. 2024 bylo porušeno základní právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práva a svobod a právo vyjádřit se ke všem prováděným důkazům zaručené čl. 38 odst. 2 Listiny základních práva a svobod.
- II. Usnesení Nejvyššího soudu č. j. 3 Tdo 554/2023-1774 ze dne 7. 2. 2024 se proto ruší.
- III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění:

I.

Stručné vymezení věci

1. Ústavní soud se v tomto řízení o ústavní stížnosti zabýval ústavními požadavky na kontradiktornost řízení před dovolacím soudem v trestním řízení.

II.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

2. Jak vyplývá z ústavní stížnosti a spisu vedeného Obvodním soudem pro Prahu 1, napadeným rozsudkem obvodního soudu byl stěžovatel uznán vinným zločinem podílnictví podle § 214 odst. 1 písm. a), odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, ve znění účinném do 31. 1. 2019. Trestného činu se dopustil tím, že prodal listiny, které si u něj v provozovně uložil starožitník zaměstnaný u stěžovatele, přestože byl stěžovatel znalcem upozorněn, že jde o archiválie, které je třeba vrátit nástupci bývalého Zemského archivu Království Českého. Mezi listinami byl mimo jiné i notářský instrument Petra Reindla z roku 1414, vydaný ve věci rozhodnutí odebrat Janovi z Jesenice doktorát kanonického práva a vyhlásit nad ním (v souvislosti s Janem Husem) ztíženou klatbu, či listina papeže Klimenta VI. ze dne 26. 1. 1347, kterou papež udělil souhlas k založení Univerzity Karlovy. Za spáchání uvedeného zločinu mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání 3 roků, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 trestního zákoníku a § 82 odst. 1 trestního zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 4 roků, a podle § 67 odst. 1 trestního zákoníku mu byl uložen peněžitý trest ve výši 5 000 000 Kč (250 denních sazeb á 20 000 Kč).

3. Stěžovatelovo odvolání proti rozsudku obvodního soudu bylo podle § 256 trestního řádu zamítnuto napadeným usnesením Městského soudu v Praze.

4. Stěžovatel podal proti usnesení městského soudu dovolání, ke kterému se vyjádřila dne 31. 5. 2023 státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství. Stěžovatel následně doplnil své dovolání dalším podáním ze dne 5. 6. 2023 (č. l. 1704–1710) a požádal o odložení výkonu napadeného rozhodnutí podle § 265o odst. 1 trestního řádu. Nejvyššímu státnímu zastupitelství bylo doplnění dovolání stěžovatele zasláno s žádostí o další případné vyjádření (č. l. 1721). Nejvyšší soud následně stěžovateli odložil vykonatelnost rozsudku okresního soudu ve spojení s usnesením městského soudu usnesením č. j. 3 Tdo 554/2023-1724 ze dne 14. 7. 2023. Stěžovatel své dovolání doplnil a připojil i repliku k prvnímu vyjádření státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství dne 5. 9. 2023 (č. l. 1747–1750). Státní zástupkyně následně doplnila své vyjádření druhým vyjádřením ze dne 18. 10. 2023 (č. l. 1760–1763). Nejvyšší soud poté stěžovatelovo dovolání napadeným usnesením ze dne 7. 2. 2024 odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) trestního řádu jako zjevně neopodstatněné.

III.

Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítá, že napadenými rozhodnutími došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Dále tvrdí porušení práva nebýt stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů stanovených zákonem dle čl. 8 odst. 2 Listiny, porušení vlastnického práva garantovaného v čl. 11 odst. 1 Listiny a porušení zásady legality (*nullum crimen sine lege*) zakotvené v čl. 39 Listiny. Namítá i porušení principu presumpce nevin, zakotveného v čl. 40 odst. 2 Listiny, a z ní vyplývající zásady *in dubio pro reo*, dále práva na vyjádření se ke všem prováděným důkazům zaručeného čl. 38 odst. 2 Listiny, jakož i jeho práva na obhajobu plynoucího z čl. 40 odst. 3 Listiny. Navrhuje zrušení napadených rozhodnutí.

6. Extrémní nesoulad právních závěrů se skutkovými zjištěními, resp. vykonanými důkazy, stěžovatel spatřuje v tom, že podle něj nebyl řádně zjištěn a prokázán tzv. zdrojový trestný čin (jestli byly listiny předmětem trestného činu krádeže, nebo zpronevěry) a kdo ho spáchal. Dovojuje, že F. D. (zemřelý 1907), který listiny z archivu odnesl k sobě domů, se žádného protiprávního jednání nedopustil. Namítá, že obecné soudy nemohou rezignovat na zjištění konkrétní zdrojové trestné činnosti a její prokázání mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost s odůvodněním, že postačuje toliko obecnější závěr, že věc pochází z trestné činnosti a s ohledem na běh času nelze dosáhnout takové míry podrobného zjištění skutkového stavu, jako u trestných činů v současnosti. Uvádí, že v trestním řízení nelze slevit z kvalitativních požadavků na zjištění skutkového stavu ve vztahu ke znakům skutkové podstaty trestného činu jen z toho důvodu, že se jedná o skutečnosti staršího data, které se již špatně dokazují. Postup obecných soudů v jeho trestní věci tak je podle stěžovatele v rozporu s principem legality trestního práva (*nullum crimen sine lege*) zakotveným v čl. 39 Listiny, presumpcí nevin dle čl. 40 odst. 2 Listiny, resp. zásadou *in dubio pro reo* z ní vyplývající. Rozhodnutí Nejvyššího soudu je podle stěžovatele překvapivé, když podle něj obsahuje alternativní zdrojový trestný čin V. D.

7. Další námitka stěžovatele obsahuje tvrzení o porušení kontradiktornosti řízení před Nejvyšším soudem. Poté, co stěžovatel doplnil dne 5. 6. 2023 své dovolání o další dovolací důvody [mimo jiné § 265b odst. 1 písm. b) trestního řádu – formulované prakticky jako námitka podjatosti soudkyně nalézacího soudu] a o repliku k prvnímu vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství, mu Nejvyšší soud nezaslal k vyjádření druhé vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství (č. l. 1760–1763), které se týkalo vypořádání námitek z doplnění dovolání. Zároveň stěžovatel namítá porušení kontradiktornosti řízení postupem soudkyně obvodního soudu, když zpochybňuje její postup při prohlídce listin v Národním archivu.

IV.

Vyjádření účastníků řízení

8. Obvodní soud pro Prahu 1 odkázal na napadený rozsudek ze dne 8. 12. 2021 a dodal, že nemá za to, že v řízení před soudem prvního stupně bylo jakkoliv nezákonně zasaženo do stěžovatelových práv.

9. Městský soud v Praze se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

10. Nejvyšší soud ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že druhé vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství nebylo stěžovateli zasláno k případné replice, ale že má zároveň za to, že jeho obsah nepřinesl nic nového, a že takovým postupem nemohlo být zasaženo do ústavně zaručeného práva stěžovatele na kontradiktornost řízení. Státní zástupkyně ve svém vyjádření v zásadě toliko pokračovala v argumentaci, o kterou svá rozhodnutí opřely již soudy nižších stupňů, které se totožnými námitkami již podrobně zabývaly. Namítaná podjatost předsedkyně senátu soudu prvního stupně, stejně jako otázka možného přechodu vlastnického práva byly již v předchozím řízení podrobně vypořádány a v dovolacím řízení k těmto otázkám nebylo uvedeno nic nového, snad pouze to, že Nejvyšší soud konstatoval, že otázka vlastnického práva k výnosu z trestné činnosti není pro posouzení trestní odpovědnosti vůbec rozhodná. Dále Nejvyšší soud uvedl, že pokud byla věc získána trestným činem, zůstává výnosem z trestné činnosti i tehdy, jestliže vlastnické právo k ní následně přejde na jinou osobu, pokud pachatel trestného činu podílnictví podle § 214 trestního zákoníku, ve znění účinném do 31. 1. 2019, resp. trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle nynějšího § 216 odst. 1 trestního zákoníku, ve znění účinném od 1. 2. 2019 (který odpovídá dřívější úpravě podílnictví), měl o takovém původu věci povědomí. Obsáhlá argumentace obviněného k této otázce je podle Nejvyššího soudu irelevantní. Nejvyšší soud zdůraznil, že v žádném případě neučinil závěr, že F. D. se zdrojového trestného činu nedopustil. Poukázal přitom na to, že soudy nižších stupňů k této otázce realizovaly obsáhlé dokazování (byť možnosti dokazování takového skutku byly s ohledem na časový odstup omezené), přičemž na základě určitých indicií bylo možné učinit závěr o tom, že již F. D. si před svou smrtí hodlal sbírku archiválií nezákonně přisvojit. Pouze nad rámec uvedeného závěru pak Nejvyšší soud dodal, že trestného činu se patrně dopustil i jeho syn poté, co po smrti otce archiválie nevrátil Zemskému archivu. Z toho nelze dovozovat, že by rozhodnutí Nejvyššího soudu bylo pro stěžovatele překvapivé, a to i s ohledem na skutečnost, že rovněž počínání V. D. po smrti jeho otce bylo předmětem dokazování. Ani zde proto podle Nejvyššího soudu nebylo zasaženo do ústavně zaručených práv stěžovatele. K námitce stěžovatele týkající se nemožnosti spáchání zdrojového trestného činu na území České republiky, jelikož ta v dané době neexistovala, Nejvyšší soud uvedl, že tato námitka je natolik absurdní a zjevně bezúspěšná, že skutečně nevznikla potřeba, aby obviněný znovu reagoval na stručné vyjádření státní zástupkyně k ní. Závěrem Nejvyšší soud navrhl, aby Ústavní soud ústavní stížnost odmítl jako návrh zjevně neopodstatněný.

11. Nejvyšší státní zástupce k námitce stěžovatele, že rozhodnutí Nejvyššího soudu mělo být překvapivé [pro naplnění skutkové podstaty podle § 214 odst. 1 písm. a), odst. 4 písm. b) trestního zákoníku (ve znění účinném do 31. 1. 2019) z jiného zdrojového trestného činu] uvedl, že z obsahového kontextu odst. 44 a 48 napadeného usnesení Nejvyššího soudu neplyne, že by šlo o překvapivé rozhodnutí, proti kterému se nemohl v řízení jakkoli bránit. K námitce porušení principu kontradiktornosti v dovolacím řízení uvedl, že se k ní vzhledem k jemu dostupnému spisovému materiálu nemůže vyjádřit. Předcházející řízení podle něj nevykazovalo vady namítané stěžovatelem. Navrhl ústavní stížnost odmítnout jako zjevně neopodstatněnou.

12. Městské státní zastupitelství se k ústavní stížnosti nevyjádřilo.

13. Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 1 se k ústavní stížnosti nevyjádřilo.

14. Stěžovatel v replice konstatoval, že vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství mu ani dosud nebylo dovolacím soudem doručeno, nezná tak jeho přesný obsah. Podle shrnutí v napadeném usnesení Nejvyššího soudu stěžovatel dovozuje, že ve vyjádření státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství rozsáhle a nově argumentovala proti dovolacím důvodům a námitkám uvedeným v doplnění dovolání stěžovatele ze dne 5. 6. 2023 a v jeho podání ze dne

5. 9. 2023, a to s cílem ovlivnit rozhodování dovolacího soudu a dosáhnout odmítnutí dovolání stěžovatele. K odmítnutí dovolání přitom následně došlo. Odkazuje na bod 40 usnesení Nejvyššího soudu a dále např. na body 52 až 53 napadeného usnesení dovolacího soudu, kde vycházel Nejvyšší soud také z argumentace státní zástupkyně (předestřené v bodech 22 až 23 usnesení dovolacího soudu), když zejména převzal její závěry o tom, že otázka nabytí vlastnického práva k předmětným listinám není pro posouzení trestní odpovědnosti rozhodná, neboť postačuje pouze povědomí obviněného o tom, že věc pochází z trestné činnosti. Dále zopakoval své námitky proti závěrům Nejvyššího soudu, z jehož rozhodnutí dovozuje, že Nejvyšší soud v rozporu se zákazem překvapivosti soudních rozhodnutí vytvořil nový alternativní zdrojový trestný čin z jednání V. D.

V.

Předpoklady řízení před Ústavním soudem

15. Ústavní soud je k projednání návrhů příslušný. Ústavní stížnost byla podána oprávněným navrhovatelem, je přípustná (stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně práva podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu), byla podána včas a splňuje i všechny zákonem stanovené náležitosti. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s požadavky § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu.

VI.

Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti

16. V řízení o ústavních stížnostech [čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu] Ústavní soud jako soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) přezkoumává rozhodnutí či postup orgánů veřejné moci jen z toho hlediska, zda jimi nedošlo k porušení ústavně zaručených základních práv a svobod.

A)

Kontradiktornost řízení - Obecná východiska

17. Ústavní soud se předně zabýval námitkou stěžovatele, podle níž byla v řízení před Nejvyšším soudem porušena zásada rovnosti účastníků řízení a princip kontradiktornosti řízení. Stěžovatel nemohl na obsah vyjádření státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství (č. l. 1760–1763) k jeho dovolání reagovat ještě před rozhodnutím Nejvyššího soudu, neboť mu nebylo zasláno k replice.

18. Součástí práva na spravedlivý proces je mimo jiné ústavně přikázaná kontradiktornost řízení, tj. právo všech účastníků řízení rovnocenně procesně působit na rozhodující soudní orgán plynoucí z čl. 37 odst. 3 Listiny, přičemž dané ustanovení Listiny je aplikovatelné na všechny druhy soudního řízení včetně řízení trestního [viz např. nález sp. zn. I. ÚS 569/05 ze dne 11. 5. 2006 (N 100/41 SbNU 293)]. Byť je postavení státního zástupce a obviněného zejména v přípravném řízení odlišné od postavení stran civilního sporu, musí při jakémkoli soudním rozhodování v trestním řízení fakticky docházet k naplnění procesní rovnosti těchto účastníků. Jen tak lze vnímat proces jako férový. Stejně je i v trestním řízení nutno důsledně naplňovat právo se vyjádřit zaručené čl. 38 odst. 2 Listiny. Toto základní právo je podle dřívějšího výkladu Ústavního soudu [viz např. nález sp. zn. I. ÚS 2025/10 ze dne 14. 10. 2010 (N 210/59 SbNU 69) nebo nález sp. zn. IV. ÚS 269/05 ze dne 27. 6. 2005 (N 129/37 SbNU

629)] i výkladu Evropského soudu pro lidská práva (viz např. rozsudek ve věci *Vokoun proti České republice* ze dne 3. 7. 2008, stížnost č. 20728/05, § 25) třeba chápat nejen jako možnost vyjádřit se ke všem prováděným důkazům a předložit skutečnosti nutné k obhájení svých nároků, ale také jako právo být seznámen s každým podáním nebo stanoviskem, jejichž účelem je ovlivnit rozhodování soudu, a k těmto mít také možnost se vyjádřit.

19. ESLP obě výše popsaná práva jako součást spravedlivého procesu formuluje a explicitně je rozlišuje např. v rozsudku ve věci *Nideröst-Huber proti Švýcarsku* ze dne 18. 2. 1997, stížnost č. 18990/91. V této věci podle ESLP nedošlo k porušení kontradiktornosti, respektive práva na rovnost zbraní, neboť autorem dokumentu, s nímž nebyli účastníci seznámeni, byl soud prvního stupně (Kantonsgericht), jenž sám nebyl účastníkem řízení před Federálním soudem, a podle ESLP jej nebylo možné považovat za „oponenta“ žádného z účastníků řízení (*Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, op. cit., § 23). V citovaném rozsudku však zároveň ESLP konstatoval porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy (práva na vyjádření), neboť spravedlivý proces implikuje také právo na to vědět o všech procesních dokumentech a mít možnost se k nim vyjádřit (*Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, op. cit., § 24). V rozsudku *Nideröst-Huber proti Švýcarsku* ESLP konstatoval, že vyjádření soudu prvního stupně pouze reagovalo na kritiku jeho rozhodnutí vyjádřenou v opravném prostředku, neobsahovalo žádné nové argumenty, které by již nebyly součástí napadeného rozhodnutí, bylo v rozsahu jedné strany, ale přesto podle ESLP obsahovalo odůvodněné stanovisko k obsahu odvolání, když v něm byl závěr, že by odvolání mělo být odmítnuto (*Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, op. cit., §§ 25 a 26). ESLP uzavřel, že zkoumat vliv, který mělo vyjádření soudu prvního stupně, je bezvýznamné, a dodal, že vzhledem k tomu, že šlo o vyjádření soudu, důkladně obeznámeného se spisem, který se předtím zabýval meritem věci, je nepravděpodobné, že by k vyjádření Federální soud nepřihlédl. Tím spíše pak podle ESLP bylo třeba dát účastníkům příležitost se vyjádřit. V opačném případě je podle závěru ESLP v sázce důvěra účastníka řízení ve fungování justice, která je mj. založena právě na možnosti vyjádřit se ke každému dokumentu, který je součástí spisu (*Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, op. cit., §§ 27 a 29).

20. Podle ESLP „pojem spravedlivého procesu zahrnuje také právo na kontradiktorní řízení, podle kterého musí mít účastníci nejen příležitost předložit každý důkaz nutný k tomu, aby obhájili svá tvrzení, ale také musí být seznámeni s každým důkazem nebo stanoviskem, jejichž účelem je ovlivnit rozhodování soudu, a musí mít možnost se k nim vyjádřit“ (srov. rozsudek ve věci *Kysilková a Kysilka proti České republice* ze dne 10. 2. 2011, stížnost č. 17273/03, § 36; nebo rozsudek ve věci *Krčmář a ostatní proti České republice* ze dne 3. 3. 2000, stížnost č. 35376/97, § 40).

21. Princip rovnosti účastníků řízení a související zásada kontradiktornosti řízení se v trestním řízení uplatní také při rozhodování o dovolání. Ústavní soud v minulosti konstatoval, že nezaslání vyjádření státního zástupce dovolateli k replice, nebylo-li dovolacím soudem rozhodnuto ve prospěch dovolatele, může mít za následek porušení základního práva na soudní ochranu (např. nález sp. zn. I. ÚS 3235/15 ze dne 26. 4. 2016). Vždy je rozhodný obsah daného vyjádření v kontextu dosavadního průběhu řízení. Nepostačuje, bude-li nezaslání vyjádření z hlediska výsledku dovolacího soudu toliko pochybením formální povahy. Podobně rozlišující náhled na jednotlivé případy má i ESLP ve své recentní judikatuře, např. v rozsudku ve věci *Adamčo proti Slovensku* ze dne 12. 11. 2019, stížnost č. 45084/14, dovedil, že k porušení práv obviněného (čl. 6 Úmluvy) dochází, nejsou-li mu k dalšímu vyjádření zaslána vyjádření státního zástupce v odvolacím a dovolacím řízení (ve věci sám státní zástupce podal odvolání proti rozsudku nalézacího soudu) a tato vyjádření přitom směřují k zvrácení soudního rozhodnutí. V této věci ESLP také zdůraznil, že rozhodující je, že stěžovatelův

opravný prostředek byl zčásti neúspěšný, a že nezaslaná vyjádření obsahovala úvahy o stěžovatelově neúspěšném návrhu (*Adamčo proti Slovensku*, op cit., § 49). Obdobně pak v rozsudku *Janáček proti České republice* ze dne 2. 2. 2023, stížnost č. 9634/17, ESLP konstatoval, že pokud vyjádření neodkazovala pouze na předchozí rozhodnutí vydaná v dané věci, ale šla nad rámec odůvodnění těchto rozhodnutí, měl stěžovatel legitimní zájem se k nim vyjádřit.

B)

Kontradiktornost řízení - Aplikace na projednávaný případ

22. Ústavní soud tedy zjišťoval, co bylo obsahem vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství a zda se stěžovatel skutečně neměl možnost k němu vyjádřit.

23. Z vyžádaného spisu vedeného městským soudem jakož i vyjádření Nejvyššího soudu vyplývá, že vyjádření státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství nebylo zasláno stěžovateli k případné replice. Již v této skutečnosti lze spatřovat porušení povinnosti Nejvyššího soudu, která vyplývá z principu rovnosti účastníků řízení a zásady kontradiktornosti řízení, byť není v trestním řádu formulována výslovně. Ústavní soud proto posuzoval, zda toto pochybení znamenalo také porušení odpovídajících základních práv stěžovatele.

24. Pro posouzení je nutné stručně shrnout obsah vyjádření státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství založeného ve spise na č. 1. 1760–1763. Nejprve státní zástupkyně v odst. 1 uvedla, že vyjádření zasílá na základě výzvy k vyjádření, a dodala (v odst. 2), že dovolání bylo ve lhůtě doplněno o další dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. b) a písm. h) trestního řádu. Dále v odst. 3 až 7 shrnula stěžovatelovu novou doplněnou dovolací argumentaci. Následně nejprve reagovala na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) trestního řádu, k čemuž uvedla, že není pochyb o tom, že stěžovatel podal námitku podjatosti předsedkyně senátu 44 T Obvodního soudu pro Prahu 1. Po popisu závěrů trestních soudů o této námitce konstatovala, že svůj úsudek o podjatosti soudkyně dovolatel sice podložil konkrétní argumentací, tato však vychází pouze z jeho kritického postoje ke způsobu, jakým soudkyně postupovala v zájmu začlenění zdařilejších kopií archivovaných listin (odst. 14). Dodala, že poměr soudce k věci nelze vyvozovat ze způsobu jeho rozhodování (odst. 15), a uzavřela, že je zřejmé, že způsob, jakým stěžovatel dovolací důvod podložil uplatněnou námitkou vyloučení předsedkyně senátu 44 T, neodpovídá judikатурnímu výkladu věcného naplnění zákonné podmínky pro vyloučení soudce z úkonů trestního řízení. Odkázala přitom na řadu rozhodnutí Nejvyššího soudu. Zdůraznila, že námitka podjatosti musí být podložena takovými objektivními skutečnostmi, které by vypovídaly o tom, že konkrétní osoba má zájem na tom, aby konkrétní spor dopadl určitým způsobem, a dodala, že o takový důvod vyloučení se v případě Mgr. Pavly Hlávkové nejedná (odst. 16). Dále se v odst. 20 až 25 vyjádřila ke stěžovatelově dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) trestního řádu, zvláště pak k otázce nabytí vlastnického práva k listinám potomky F. D., jejich možnému vydržení, alternativní možnosti nabytí vlastnického práva ze strany A. L. a zdrojovému trestnému činu k trestnému činu podílnictví. Dále stručně popsala své úvahy k námitce vynětí věci z jurisdikce České republiky (odst. 26) a závěrem navrhla, aby bylo stěžovatelovo dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) trestního řádu odmítnuto jako zjevně neopodstatněné.

25. Z vyjádření je patrné, že se státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství podrobně věnovala hodnocení stěžovatelovy dovolací argumentace (jejího doplnění).

26. Obsah vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství se odrazil i v napadeném usnesení Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud (v odst. 40 napadeného usnesení) odkazuje na toto vyjádření státní zástupkyně a konstatuje, že „[v] *prvé řadě lze souhlasit se státní zástupkyní, že obviněný touto námitkou v zásadě napadá primárně procesní postup předsedkyně senátu, přičemž taková námitka k jejímu vyloučení z vykonávání úkonů trestního řízení zásadně vést nemůže*“. Dodává, že jakkoliv se jedná o postup nestandardní, který by bylo možno nahradit i jiným procesním způsobem, nebyla v jeho důsledku narušena kontradiktornost trestního řízení nebo rovnost stran a v důsledku toho právo obviněného na spravedlivý proces. Nejvyšší soud převzal i část závěrů státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství z vyjádření nezaslaného stěžovateli o tom, že otázka nabytí vlastnického práva k předmětným listinám není pro posouzení trestní odpovědnosti rozhodná (závěry státní zástupkyně Nejvyšší soud shrnul v odst. 22 a navázal na ně v odst. 52 napadeného usnesení).

27. Předchozí postačí pro závěr, že nezaslané vyjádření ovlivnilo rozhodnutí Nejvyššího soudu. Zkoumat dále vliv, který mělo vyjádření státního zastupitelství, je za této situace nadbytečné (srov. *Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, op. cit., § 27).

28. Jak již Ústavní soud uvedl v nálezu sp. zn. I. ÚS 3235/15, na dovolací řízení není možné nahlížet jako na prostor pro autoritativní doktrinární výklady sporných právních otázek, nýbrž jde primárně o řízení soudní, ve kterém soud nalézá právo v aktivní součinnosti se stranami v souladu s principy rovnosti stran a kontradiktornosti řízení. Argumentace stran je pro posuzování dovolání zcela klíčová a nenahraditelná, a proto musí být stranám dán adekvátní prostor pro vyjádření a reakci na stěžejní argumenty protistran. Nezaslání vyjádření státní zástupkyně k dovolání k replice obhajobě je porušením základního práva na soudní ochranu a spravedlivý proces a v projednávané věci představuje porušení práva stěžovatele na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny a práva vyjádřit se ke všem prováděným důkazům zaručeného čl. 38 odst. 2 Listiny.

C) Další námitky stěžovatele

29. Vzhledem k výše uvedeným závěrům se již Ústavní soud podrobněji nezabýval další argumentací stěžovatele, neboť úkolem Nejvyššího soudu bude v dovolacím řízení dát stěžovateli příležitost přednést své námitky vůči vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství k jeho dovolání a Nejvyšší soud bude povinen opětovně (s přihlédnutím k jeho případné replice) posoudit stěžovatelovu dovolací argumentaci.

30. Přitom lze stěžovateli přisvědčit v tom, že nehledě na výše uvedené pochybení Nejvyššího soudu není z rozhodnutí Nejvyššího soudu zcela jasné, jak se vypořádal se stěžovatelovými námitkami, týkajícími se naplnění skutkové podstaty trestného činu podílnictví.

31. Podle § 214 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku, účinného do 31. 1. 2019, platilo, že kdo ukryje, na sebe nebo jiného převede anebo užívá věc, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky nebo v cizině jinou osobou, nebo jako odměna za něj, a [podle § 214 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, účinného do 31. 1. 2019] získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let nebo propadnutím majetku.

32. Obecně není sporu, že prodej věcí pocházejících z trestné činnosti jiné osoby bylo podle trestního zákoníku účinného do 31. 1. 2019 možné kvalifikovat právě jako trestný čin

podílnictví. K takovému závěru však musely být skutečně naplněny, prokázány a náležitě odůvodněny všechny znaky dané skutkové podstaty. To ostatně platí u jakéhokoli trestného činu. V opačném případě by se jednalo o porušení ústavního principu, že jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem (zásada *nullum crimen sine lege* zakotvená v čl. 39 Listiny).

33. Pro závěr o naplnění skutkové podstaty trestného činu podílnictví je nutné předchozí spáchání konkrétního zdrojového (tzv. predikativního) trestného činu (ke zdrojovému trestnému činu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 237/2022 ze dne 30. 8. 2022); trestný čin podílnictví se pak považuje za tzv. subsekventní, vyžadující pro svou trestnost existenci predikativního trestného činu. Otázka, zda byla věc skutečně získána trestným činem či nikoliv, představuje v řízení o trestném činu podílnictví předběžnou otázku ve smyslu § 9 odst. 1 trestního řádu (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 374/2009 ze dne 22. 4. 2009). Na vznik trestní odpovědnosti za trestný čin podílnictví a prokázání naplnění objektivní stránky skutkové podstaty tohoto trestného činu však (i v judikatuře Nejvyššího soudu, na což stěžovatel upozorňoval ve své argumentaci v trestním řízení) existují rozdílné názory.

34. Z judikatury Nejvyššího soudu plyne, že závěr, že věc byla získána trestným činem, musí být v řízení o trestném činu podílnictví bezpečně zjištěn a z odůvodnění rozsudku musí být také patrné, jakým trestným činem se tak stalo (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 6 To 39/76 ze dne 16. 12. 1976, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 7, ročník 1978, sešit III., na jehož závěry odkazuje ve svých pozdějších rozhodnutích např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 237/2022 ze dne 30. 8. 2022, odst. 28, či usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tz 9/2016 ze dne 31. 8. 2016, odst. 24, ve kterých je zdůrazněno, že musí být patrné, jakým trestným činem byl predikativní trestný čin). V odborné literatuře se pak objevuje závěr, že spáchání zdrojového trestného činu, k němuž se váže následné jednání, je znakem objektivní stránky skutkové podstaty, a že tedy musí být stejně jako jiné znaky objasněn bez důvodných pochybností, tj. s praktickou jistotou (BORČEVSKÝ, Pavel. K vybraným aspektům schvalování trestného činu. *Trestněprávní revue*, 2024, č. 2, s. 97–104, s. 99).

35. V judikatuře Nejvyššího soudu však lze najít i rozhodnutí, která požadavek zjištění přesného zdrojového trestného činu relativizují. Jde např. o rozhodnutí Nejvyššího soudu, ve kterém shledal, že nebylo v silách českých orgánů činných v trestním řízení zjistit, zda šlo o trestný čin osoby nebo osob provádějících přepravu, což by nasvědčovalo spáchání trestného činu zpronevěry, nebo zda se nákladu krádeží či loupeží zmocnily jiné osoby (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 4 Tdo 345/2017). Z odborné literatury pak lze upozornit na závěr, že vzhledem ke skutečnosti, že predikativní trestná činnost je často páchána konspirativním či organizovaným způsobem, což činí zjištění konkrétních okolností jejího páchání dosti obtížným, nelze požadovat podrobný popis okolností spáchání základního trestného činu ani zjištění jeho pachatelů [KANDOVÁ, K., ČEP, D. Legalizace výnosů z trestné činnosti. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, cit. dle Beck-online, § 216]. Uvedené závěry odpovídají i judikatuře prvorepublikového československého Nejvyššího soudu, ze které se podává, že „[n]ení třeba, [a]by tomu, kdo kradené věci přechovává a ukrývá, byly známy všechny podrobnosti krádeže (rozhodnutí č. 3493/1929 in: F. Vážný, *Rozhodnutí Nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních*, roč. 11, 1929, č. 3365-3729, str. 303).

36. Z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 353/2021 ze dne 27. 5. 2021 pak plyne, že není rozhodné, jakým trestným činem byla věc získána, přičemž Nejvyšší soud konstatoval, že

pro naplnění skutkové podstaty trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti (trestný čin uvedený v § 216 trestního zákoníku, který nahradil právě trestný čin podílnictví) se nevyžaduje, aby byl stanoven konkrétní trestný čin, kterým byla věc získána, natož aby bylo nutné ustanovit konkrétní osobu, která se jej dopustila. K tomu ve věci sp. zn. 3 Tdo 353/2021 Nejvyšší soud dodal, že postačuje, že pachatel trestného činu legalizace výnosů je srozuměn s tím, že předmětnou majetkovou hodnotu získal v souvislosti s trestnou činností spáchanou blíže neustanovenou osobou, a svým jednáním zastíral její skutečný původ.

37. Správnost a zákonnost těchto závěrů přitom Ústavní soud nehodnotí. Ústavní soud dodává, že s ohledem na výše uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu z posledních let, se jeví, že je jeho judikatura rozkolísaná. Z tohoto důvodu Ústavní soud nechává Nejvyššímu soudu na zvážení, zda je namíste využít postup podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, tedy postoupení věci velkému senátu Nejvyššího soudu.

38. Není úlohou Ústavního soudu, aby v řízení o nyní podané ústavní stížnosti vstupoval do jurisdikce Nejvyššího soudu a vyjadřoval se k výkladu jednoduchého práva, jestliže tak před ním může učinit velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu. Teprve pokud by výklad následně přijatý Nejvyšším soudem porušoval základní práva stěžovatele, bylo by na Ústavním soudu, aby se věci znovu zabýval (podobně srov. nálezy sp. zn. IV. ÚS 128/05 ze dne 10. 5. 2005 či nálezy sp. zn. IV. ÚS 738/09 ze dne 11. 9. 2009), přirozeně za předpokladu existence řádného návrhu. Z hlediska možného budoucího ústavněprávního přezkumu rozhodnutí Ústavní soud dodává, že ani ve skutkově podobných věcech není vyloučeno odchýlení se soudu od předchozí judikatury, avšak dojde-li k němu, a navíc to účastník v řízení namítá, musí soud důvody tohoto svého odchýlení řádně a přesvědčivě vysvětlit. V případě, že soud nenaplní tuto svou povinnost, jedná se o porušení principu předvídatelnosti soudního rozhodnutí a ochrany legitimního očekávání účastníků a tím také porušení ústavně chráněného práva na spravedlivý proces (srov. nálezy sp. zn. II. ÚS 387/18 ze dne 17. 8. 2018).

39. Úkolem Nejvyššího soudu tedy nyní bude vypořádat se se stěžovatelovou dovolací argumentací, včetně jednoznačného vypořádání stěžovatelovy námítky týkající se naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu podílnictví.

VII. Závěr

40. Tím, že Nejvyšší soud nezaslal stěžovateli k replice vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství, které obsahovalo úvahy o dovolacích důvodech stěžovatele a návrh na odmítnutí jejich dovolání, bylo porušeno jeho právo na soudní ochranu, zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny, i právo být seznámen s každým podáním nebo stanoviskem, jejichž účelem je ovlivnit rozhodování soudu, a k těmto mít také možnost se vyjádřit, zaručené čl. 38 odst. 2 Listiny.

41. Případná replika k vyjádření státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství představuje možnost stěžovatele vyjádřit se k argumentaci jiné strany trestního řízení, která reaguje na jím podané dovolání a může být zvažována Nejvyšším soudem při rozhodování o něm.

42. Z důvodů procesní ekonomie, jakožto i s ohledem na zásadu minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti obecných soudů, Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a)

zákona o Ústavním soudu zrušil pouze usnesení Nejvyššího soudu, čímž se otevírá prostor k novému projednání stížnostních námitek stěžovatele dovolacím soudem i jeho vyjádření k argumentaci Nejvyššího státního zastupitelství. V dalším řízení tak stěžovatel bude moci uplatnit i ostatní své námitky, jejichž posouzení Ústavním soudem by bylo v tuto chvíli předčasné. Ochrana ústavnosti není a ani z povahy věci nemůže být pouze úkolem Ústavního soudu, nýbrž je úkolem všech orgánů veřejné moci. Ústavní soud představuje v daném ohledu ultima ratio, institucionální mechanismus, jenž má nastoupit tehdy a jen tehdy, pokud užití jiných prostředků právního řádu nepřichází v úvahu. Ve zbytku, tj. ve vztahu k rozsudku obvodního a městského soudu, proto Ústavní soud ústavní stížnost odmítl podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu jako návrh zjevně neopodstatněný.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 5. března 2025

Pavel Šámal
předseda senátu